

Jolanta Kajfasz

Uprawnienia komisji dyscyplinarnej dla studentów w zakresie zobowiązania osób trzecich do określonego zachowania

1. Wprowadzenie

Zgodnie z obowiązującymi przepisami student, będący członkiem zakładu administracyjnego, jakim jest szkoła wyższa, podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej za „naruszenie przepisów obowiązujących w uczelni oraz za czyn uchybiający godności studenta”¹. W literaturze wskazuje się, że kwestia odpowiedzialności dyscyplinarnej łączona jest ze specyfiką wykonywania zawodu, wewnętrznymi zasadami funkcjonowania, a także ma na celu ochronę honoru oraz dobra zawodu². Tomasz Sroka podkreśla, że postępowanie dyscyplinarne prowadzone przeciwko studentowi ma na celu przede wszystkim ukształtowanie wśród studentów odpowiednich podstaw prawnych i moralnych³.

¹ Art. 307 ust. 1 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z 20 VII 2018 r., Dz.U. z 2018 r., poz. 1668, dalej: p.s.w.n.

Należy wskazać, że reguły postępowania dyscyplinarnego przeciwko studentom znajdują zastosowanie zgodnie z art. 322 ust. 1 p.s.w.n. również do doktorantów, dlatego też w niniejszym artykule termin „student” będzie miał zastosowanie do opisu doktorantów. Konieczne jest podkreślenie, że w przypadku doktorantów przy ocenie zachowania mającego znamion czynu dyscyplinarnego należy przyjąć wyższy standard zachowania niż w przypadku studenta studiów I, II stopnia czy też studenta studiów magisterskich.

² Wyrok TK z 27 II 2001 r., K 22/00; P. Skuczyński, w: *Odpowiedzialność...*, s. 10.

³ T. Sroka, *Przestępstwo...*, s. 144. Należy wskazać, że w literaturze co prawda wskazuje się, że postępowanie dyscyplinarne prowadzone przeciwko studentom ma pełnić funkcję wychowawczą, chronić honor oraz dobro zawodu, jednakże konieczne jest

Ustawodawca w art. 320 p.s.w.n. wskazał, że do postępowania dyscyplinarnego stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego⁴, z wyjątkiem przepisu 82 k.p.k. odnoszącego się do określania zakresu osób uprawnionych do obrony obwinionych. Wprowadzenie takiego zawężenia wynika z faktu, że w postępowaniu dyscyplinarnym prowadzonym przeciwko studentom rolę obrońcy mogą pełnić nie tylko osoby, o których mowa w art. 82 k.p.k., ale również studenci⁵.

Podczas postępowania dyscyplinarnego, zgodnie z art. 167 k.p.k. w zw. z art. 320 p.s.w.n., może zostać przeprowadzone postępowanie dowodowe przybierające postać m.in. przesłuchania świadka.

Należy tu zwrócić uwagę na problem pojawiający się w przypadku, gdy organ prowadzący postępowanie dyscyplinarne musi wezwać na świadka osobę niebędącą członkiem zakładu administracyjnego, które – choć prawidłowo zawiadomiona o terminie wezwania – nie stawi się na posiedzenie komisji dyscyplinarnej.

Poniższy artykuł ma na celu analizę kompetencji komisji dyscyplinarnej jako organu prowadzącego postępowanie dyscyplinarne, w dalszej kolejności rozważenie stosowania przez nią przepisów k.p.k., a w konsekwencji odpowiedź na pytanie, czy może ona stosować środki przymusu w stosunku do świadka niestawiającego się na wezwanie komisji, a także czy ewentualny brak regulacji może doprowadzić do ograniczenia prawa do obrony obwinionego.

2. Charakter komisji dyscyplinarnej

Postępowanie dyscyplinarne co do zasady toczy się przed komisją dyscyplinarną dla studentów⁶ złożoną z równej liczby przedstawicieli nauczycieli akademickich i studentów oraz przewodniczącego będącego nauczycielem

---

zwrócenie uwagi na zasadność tych sformułowań. Czy rzeczywiście możemy zakładać, że uniwersytet ma wychowywać dorosłych już ludzi, którzy zgodnie z art. 70 ust 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 2 IV 1997 r., Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483 ze zm., dalej: „Konstytucja RP”, „Konstytucja”, mają prawo do pobierania nauki? Dlaczego też twierdzimy, że studenci wykonują określony zawód?

⁴ Ustawa z 6 VI 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz.U. z 2018 r., poz. 1987, tekst jedn. ze zm., dalej: Kodeks postępowania karnego, k.p.k.

⁵ Należy wskazać, że w praktyce funkcję obrońcy bardzo często pełnią studenci studenckich poradni prawnych działających przy uczelniach wyższych.

⁶ Dalej: komisja dyscyplinarna.

akademickim⁷. Skład komisji rodzi obawę, że nie zawsze będą zasiadać w niej osoby posiadające odpowiednią wiedzę i umiejętności prawnicze⁸.

Komisja dyscyplinarna jest organem prowadzącym postępowanie dyscyplinarne, ma także uprawnienia do orzekania kary dyscyplinarnej, o której mowa w art. 308 p.s.w.n. Zgodnie z przywołanym już wcześniej art. 320 p.s.w.n. do prowadzenia postępowania dyscyplinarnego komisja jest zobowiązana stosować odpowiednio przepisy k.p.k.⁹

W związku z uprawnieniami, które ustawodawca nadał komisji dyscyplinarnej należy zastanowić się nad jej statusem. Zobowiązując ją do odpowiedniego stosowania przepisów k.p.k., ustawodawca upoważnił ją do posługiwania się przepisami dedykowanymi organom sprawującym wymiar sprawiedliwości, o których mowa w art. 175 ust. 1 Konstytucji. Upoważnienie to jest jednak pozorne. Jak wskazuje w orzecznictwie Trybunał Konstytucyjny¹⁰, komisja dyscyplinarna nie jest sądem w rozumieniu art. 175 ust. 1 Konstytucji. Powyższe stwierdzenie będzie miało ogromne znaczenie podczas rozważań na temat odpowiedniego stosowania k.p.k., bowiem będzie decydowało o upoważnieniu organu do stosowania środków przymusu.

Ustawodawca w art. 115 § 13 pkt 3 k.k. uznał, że za funkcjonariusza publicznego uważa się „osoby orzekające w organach dyscyplinarnych działających na podstawie ustawy”. W przypadku komisji dyscyplinarnej dla studentów podstawą działania jest ustawa prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Oznacza to, że w przypadku przestępstw indywidualnych właściwych, w których podmiotem może być wyłącznie „funkcjonariusz publiczny”, członek komisji dyscyplinarnej zdolny jest do bycia podmiotem wykonawczym takiego czynu zabronionego. W praktyce oznacza to, że gdyby podczas prowadzenia postępowania doszło do przekroczenia przez członka składu orzekającego uprawnień, to poniósłby on odpowiedzialność za czyn spenalizowany w art. 231 k.k., tak samo jak sędzia popełniający analogiczny czyn w stosunku do oskarżyciela publicznego w toczącym się postępowaniu karnym.

⁷ Należy zaznaczyć, że zgodnie z obowiązującymi przepisami, a zwłaszcza biorąc pod uwagę zmiany ustawy z 2018 r., postępowanie dyscyplinarne może być prowadzone przez komisję dyscyplinarną lub zakończyć się nałożeniem kary upomnienia przez rektora.

⁸ Nie chodzi tutaj tylko o wskazanie faktu znajomości przepisów prawa, ale i o umiejętność ich interpretacji, a także zastosowania w toczącym się postępowaniu dyscyplinarnym.

⁹ Zakres odpowiedniego stosowania przepisów proceduralnych zostanie omówiony w dalszej części pracy.

¹⁰ Zob. Wyrok TK z dn. 11 września 2001 r. SK 17/00, Postanowienie TK z dn. 12 sierpnia 2016 r. Ts 390/15.

Pomimo uznania, że komisja dyscyplinarna nie jest sądem w rozumieniu art. 175 ust. 1 Konstytucji, należy zauważyć, że na poziomie k.k. ustawodawca zagwarantował jej prawie taką samą ochronę, jaką nadał organom wymiaru sprawiedliwości. Ustawodawca *explicite* wyraził przez to, że przestępstwa spenalizowane w art. 234 k.k. (fałszywe oskarżenie), 235 k.k. (fałszywe dowody), art. 236 k.k. (zatajanie niewinności), mogą być popełnione w związku z wprowadzeniem postępowania dyscyplinarnego.

W stosunku do art. 233 k.k. M. Szewczyk zauważa, że przepisu tego nie stosuje się do każdego postępowania dyscyplinarnego, a ono samo nie będzie się mieściło w ramach pojęcia postępowania sądowego¹¹. Do przyjęcia przez sprawcę realizacji znamion przestępstwa, o którym mowa w art. 233 k.k., będzie konieczne prowadzenie postępowania na podstawie ustawy lub innego równorzędnego aktu prawnego¹². W przypadku postępowania dyscyplinarnego prowadzonego przeciwko studentom – tak jak zostało to wcześniej wspomniane – podstawą do jego prowadzenia jest prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, a więc akt prawny rangi ustawowej. Takie przyjęcie pozwala na stwierdzenie, że świadek zeznający przed komisją dyscyplinarną dla studentów jest zdalny do popełniania przestępstwa fałszywych zeznań.

Brak uznania komisji dyscyplinarnej jako sądu w rozumieniu art. 175 ust. 1 Konstytucji nie pozwala na stosowanie przez nią środków przymusu, tj. nie będzie miała ona kompetencji do nałożenia na świadka obowiązku stawienia się. Z racji posiadania przez członków składu orzekającego statusu funkcjonariuszy publicznych oraz wskazania *explicite* postępowania dyscyplinarnego w niektórych artykułach rozdziału 30 k.k. chroniącego wymiar sprawiedliwości do postępowania przed Komisją będzie miała zastosowanie jednak większość reguł dotyczących postępowania karnego.

Konieczne jest również zaznaczenie roli, jaką pełni postępowanie dyscyplinarne, a także doniosłości skutków, które może spowodować. Oczywiście staje się, że w wyniku postępowania najdalej idącą konsekwencją jest relegacja studenta z uczelni. W niektórych przypadkach – m.in. dokonanie plagiatu pracy magisterskiej¹³ – orzeczenie stwierdzające obwinionego winnym dokonania przewinienia dyscyplinarnego może oznaczać wszczęcie postępowania w sprawie unieważnienia nadania tytułu zawodowego. W związku z powagą postępowania, a także powinnością odpowiedniego zastosowania przepisów postępowania karnego należy wskazać, że świadek stawiający

¹¹ Nie jest ona bowiem sądem w rozumieniu art. 175 § 1 Konstytucji.

¹² M. Szewczyk, w: *Kodeks...*, komentarz do art. 233 k.k., teza 33, 35.

¹³ Zgodnie z art. 314 ust. 5 p.w.s.n. plagiat nie podlega przedawnieniu.

się na wezwanie komisji dyscyplinarnej musi zostać pouczony o obowiązku składania zeznań zgodnych z prawdą oraz o ewentualnej odpowiedzialności karnej z art. 233 k.k. W przypadku złożenia fałszywych zeznań będzie on ponosił taką samą odpowiedzialność karną, jaka została przewidziana za złożenie fałszywych zeznań w postępowaniu karnym, a karygodność czynu – w związku z powagą postępowania dyscyplinarного – będzie identyczna jak w przypadku postępowania karnego.

3. Gwarancyjny charakter postępowania dyscyplinarного

W literaturze istnieje spór¹⁴ dotyczący wskazania, czy postępowanie dyscyplinarne należy określić mianem postępowania administracyjnego, czy nadać mu charakter represyjny i stwierdzić, że jest ono odmianą postępowania karnego. Celem artykułu nie jest jednak kompleksowe rozważanie powyższej kwestii, dlatego na potrzeby dalszych rozważań przyjęto pojęcie „represyjny charakter postępowania”.

Trybunał Konstytucyjny¹⁵ w wyroku z 11 IX 2001 r. wskazał, że z zasady demokratycznego państwa prawnego wynika, iż także w postępowaniu dyscyplinarным należy stosować gwarancje wynikające z podrozdziału II Konstytucji. Trybunał podkreślił, że takie gwarancje odnoszą się do każdego postępowania represyjnego rozumianego jako postępowanie zmierzające do nałożenia na obywatela sankcji lub kary. Jak wskazuje T. Sroka¹⁶, Trybunał Konstytucyjny wiele razy podkreślał represyjny charakter postępowania dyscyplinarного, który argumentował represyjnym charakterem katalogu kar możliwych do orzeczenia przez komisję.

Postępowanie represyjne jest oczywiście związane z zasadą określoności czynu wynikającą z art. 42 ust. 1 Konstytucji. W przeciwieństwie do postępowania karnego nie jest ona standardem dla postępowania dyscyplinarного. W związku z brakiem dostatecznego określenia znamion czynu dyscyplinarного mamy do czynienia jednak z pozorną niedookreślonością czynu. Jak słusznie zauważa T. Sroka, takie niedookreślone przewinienie musi zostać dookreślone „poprzez wymagania stawiane względem konkretnej grupy ze względu na jej prestiż społeczny i pełnione zadania, oraz odpowiedź na pytanie, czy ze względu na wymagania stawiane członkom tejże profesji określony czyn mieści się w ramach przewinienia dyscyplinarного właśnie tej

¹⁴ Zob. m.in. B. Oręziak, *Kilka...*, s. 18–23.

¹⁵ Wyrok TK z 11 IX 2001 r., SK 17/00.

¹⁶ T. Sroka, w: *Przestępstwo...*, s. 138.

grupy społecznej”¹⁷. W postępowaniu dyscyplinarnym prowadzonym przeciwko studentowi mamy do czynienia z penalizacją zachowania uchybiającego godności¹⁸ studenta. Podczas oceny bezprawności zachowania organ prowadzący postępowanie dyscyplinarne będzie musiał odnieść się do wymogów stawianych studentom, w szczególności do składanego przez nich ślubowania. Należy jednak zauważyć, że w przypadku niektórych kierunków wymagany jest od studentów wyższy standard zachowania, np. dla studentów collegium medicum większą karygodnością będą się charakteryzowały czyny nastawione przeciwko takim dobrom prawnie chronionym, jak życie i zdrowie. Z kolei w przypadku studentów prawa zasadne wydaje się stwierdzenie wyższej szkodliwości społecznej w przypadku czynów skierowanych przeciwko szeroko rozumianemu wymiarowi sprawiedliwości. Na marginesie trzeba dodać, że pomimo faktu, iż fundamentalne zasady określające standardy wymagane od studenta będą takie same dla każdego, to każdorazowo przewinienie powinno zostać zbadane *in concreto*, a więc z uwzględnieniem warunków osobistych sprawcy, a także okoliczności czynu.

W związku z powyższym należy postulować, żeby w uzasadnieniu orzeczenia komisji dyscyplinarnej znalazła się nie tylko ocena konieczności uznania danego zachowania jako wypełniającego znamiona deliktu dyscyplinarnego, ale także wskazanie, jakie minimalne standardy – z uwzględnieniem ewentualnych dodatkowych wymagań charakterystycznych dla określonej grupy studentów – wymagane są dla studenta określonego kierunku.

4. Odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu postępowania karnego

Zgodnie z art. 320 p.s.w.n. w postępowaniu dyscyplinarnym prowadzonym przeciwko studentom stosuje się odpowiednio przepisy k.p.k. W literaturze¹⁹ wyróżnia się jednak trzy możliwości ich zastosowania:

---

¹⁷ T. Sroka, w: *Przestępstwo...*, s. 138.

¹⁸ „Godność studenta oznacza świadomość wartości i szacunku, jaki odnosi on do uczelni, a także takie wymogi dotyczące studenta, sposobu wykonywania przez niego obowiązków w sposób utrwalający zadania, jakie realizuje uczelnia. Wyrażać się może w zdolności do dochowania wierności ślubowaniu, podnoszenia wiedzy, umiejętności i kwalifikacji, utrzymywania nieskazitelnego (nieposzlakowanego) charakteru, do unikania wszystkiego, co mogłoby przynieść ujmę godności studenta”. J.R. Kubiak, J. Kubiak, *Odpowiedzialność...*, s. 6; E. Ura, w: *Prawo...*, komentarz do art. 211 – p.s.w.n., teza 7.

¹⁹ R. Ponikowski, w: *Problemy...*, s. 59; J. Adamczuk, w: *Postępowanie...*, s. 208.

- 1) stosowanie odpowiednie przepisów k.p.k.;
- 2) zmodyfikowane stosowanie przepisów k.p.k.;
- 3) brak możliwości stosowania przepisów k.p.k.

Ze względu na specyfikę postępowania dyscyplinarnego niewątpliwie należy się zgodzić z powyższym podziałem, jednakże konieczne jest zaznaczenie, że w przypadku zastosowania odpowiednio przepisów k.p.k. trzeba pamiętać o uwzględnieniu charakteru takiego postępowania²⁰. W przypadku modyfikacji stosowania przepisów k.p.k. należy mieć na uwadze to, żeby nie doprowadziła ona do ograniczenia praw jednostki. Z kolei biorąc pod uwagę brak uznania komisji dyscyplinarnej jako sądu w rozumieniu art. 175 ust. 1 Konstytucji, trzeba stwierdzić, że w niektórych przypadkach niemożliwe jest zastosowanie przepisów postępowania karnego²¹.

W zakresie zastosowania przepisów dotyczących sposobu wezwania oraz przesłuchania świadków należy stwierdzić, że komisja będzie stosować odpowiednio przepisy k.p.k. W przypadku braku stawiennictwa i ewentualnej możliwości zastosowania przez komisję dyscyplinarną środków przymusu należy bezsprzecznie stwierdzić, że nie jest możliwe upoważnienie jej do stosowania w tym zakresie przepisów k.p.k. Konsekwentnie komisja dyscyplinarna nie jest władna nałożyć na świadka kary pieniężnej, a tym bardziej zastosować wobec niego karę aresztu. Nie może też korzystać z uprawnień przyznanych na gruncie k.p.k. w stosunku do innych organów. O ile w postępowaniu karnym istnieje możliwość doprowadzenia świadka na przesłuchanie, o tyle również w tym zakresie należy stwierdzić, że komisja nie ma kompetencji do wydania Policji jakiegokolwiek polecenia. Policja z kolei nie ma obowiązku na takie polecenie reagować. W przypadku zastosowania przez komisję środków przymusu dojdzie do przekroczenia jej uprawnień, a tym samym do realizacji znamion typu zabronionego spenalizowanego w art. 231 k.k.

4. Wezwanie świadka na posiedzenie komisji

W związku z przyjęciem powyższych założeń należy poddać analizie charakter zawiadomienia osób trzecich o udziale w postępowaniu dowodowym, a tym samym konieczna jest analiz trzech przypadków:

²⁰ R. Ponikowski, w: *Problemy...*, s. 59; J. Adamczuk, w: *Postępowanie...*, s. 208.

²¹ R. Ponikowski, w: *Problemy...*, s. 59; J. Adamczuk, w: *Postępowanie...*, s. 208.

- 1) świadek jest również studentem lub doktorantem szkoły wyższej, na której prowadzone jest postępowanie;
- 2) świadek jest studentem lub doktorantem innej szkoły wyższej, niż ta, na której prowadzone jest postępowanie dyscyplinarne;
- 3) świadek wykonuje zawód, w którym nie przewiduje się odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Jak już wcześniej wskazano, komisja nie jest organem uprawnionym do stosowania środków przymusu, o których mowa w k.p.k. Może ona wezwać świadka do stawienia na komisji, jednak takie wezwanie nie niesie ze sobą żadnych negatywnych konsekwencji w przypadku niestawienia, ani też nie stanowi podstawy do zastosowania przez komisję środka przymusu. Wydaje się więc zasadne, że zawiadomienie o stawieniu to jedynie informacja o możliwości wzięcia udziału w postępowaniu, pozbawiona negatywnych konsekwencji. Sama obecność świadka – oceniana na gruncie k.p.k. – jest traktowana jako przejaw jego dobrej woli.

W przypadku zawiadomienia studenta – będącego członkiem zakładu administracyjnego prowadzącego postępowanie dyscyplinarne – należy wskazać, że jego stawienie nie jest związane wyłącznie z jego dobrą wolą. W związku z pozorną niedookreślonością przewinienia dyscyplinarnego, a jego rzeczywistą określonością ze względu na wymagania stawiane powadze pełnienia określonej funkcji lub zajmowania określonego stanowiska należy odpowiedzieć na pytanie, czy niestawienie studenta na skutek zawiadomienia organu uczelnianego może być traktowane jako przewinienie dyscyplinarne. Zgodnie z rotą ślubowania, która stanowi załącznik nr 2 do Statutu UJ²², student jest zobowiązany:

- dążyć do prawdy, podstawy wszelkiej nauki;
- zdobywać wytrwale wiedzę i umiejętności z pożytkiem dla Ojczyzny;
- przestrzegać norm, zasad współżycia i zwyczajów uniwersyteckich;
- dbać o dobre imię Uniwersytetu i godność studencką.

W związku z treścią ślubowania, które nakazuje przestrzegać normy, zasad współżycia i zwyczajów uniwersyteckich, a także dbać o godność studencką i o dobre imię *Alma Mater*, zasadne wydaje się stwierdzenie, że stawienie na wezwanie organu uczelnianego jest obowiązkiem każdego

---

²² Statut UJ uchwalony przez Senat 7 VI 2006 r. (opracowano na podstawie tekstu jednolitego ogłoszonego uchwałą nr 60/IV/2017 Senatu UJ z 26 IV 2017 r. z uwzględnieniem zmian wprowadzonych uchwałami nr 114/IX/2017 Senatu UJ z 27 IX 2017 r. nr 102/X/2018 i Senatu UJ z 31 X 2018 r.).

studenta. Oczywiście, komisja nie może zastosować w stosunku do takiego świadka żadnych środków przymusu, aczkolwiek może stwierdzić, że niestawienie jest zachowaniem sprzecznym z zasadami współżycia na uniwersytecie, a w konsekwencji jest niegodne studenta i dlatego konieczne jest wszczęcie przeciwko niemu odrębnego postępowania wyjaśniającego.

Dokonując analizy przypadku wezwania świadka posiadającego status studenta na innej uczelni, niż ta, na której prowadzone jest postępowanie dyscyplinarne, należy stwierdzić, iż standardy stawiane studentom powinny być jednolite dla całej społeczności akademickiej, bez względu na konkretną uczelnię, do której przynależą. W związku z przyjęciem powyższego twierdzenia, a także uznaniem, że niestawienie na posiedzenie komisji dyscyplinarnej jest traktowane jako przewinienie dyscyplinarne, należy wskazać, iż organ prowadzący postępowanie w związku z brakiem stawienia studenta (o którym mowa w pkt. 2 powyżej) może złożyć na jego uczelni zawiadomienie o możliwości popełnienia przewinienia dyscyplinarne. W tym zakresie należy zwrócić uwagę na wyłonienie się ciekawego zagadnienia, jakim jest pytanie o to, czy w razie ujawnienia możliwości popełnienia przewinienia dyscyplinarne przez świadka będącego studentem innej uczelni komisja dyscyplinarna ma obowiązek zawiadomienia macierzystej uczelni świadka – studenta o zdarzeniu i czy takie zawiadomienie jest tylko wyrazem dobrej woli organu dyscyplinarne. W przypadku uznania, że jest to obowiązek komisji dyscyplinarnej, należy dodatkowo rozważyć, czy w przypadku zaniechania dochodzi do ewentualnego przewinienia dyscyplinarne, a nawet do zachowania spenalizowanego w art. 231 k.k.²³, tj. niedopełnienia obowiązków.

Oczywiście, w przypadku wskazanym w pkt. 3 nie ma możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności dyscyplinarnej świadka niestawiającego się na wezwanie komisji dyscyplinarnej, a powyższe rozważania pozwalają na przyjęcie, że jego stawienie jest wyłącznie przejawem jego dobrej woli.

5. Prawo do obrony w postępowaniu dyscyplinarnym

Należy również zastanowić się, czy brak możliwości zastosowania przez komisję jakiegokolwiek mechanizmu zobowiązującego świadka zdarzenia do określonego złożenia zeznań na posiedzeniu tego organu ma wpływ na gwarancyjne funkcje postępowania dyscyplinarne.

²³ Ustawa z dn. 6 VI 1997 r. – Kodeks karny, Dz.U. z 2018 r., poz. 1600 tekst jedn. ze zm., dalej: Kodeks karny, k.k.

Zgodnie z art. 42 ust. 2 Konstytucji każdy ma prawo do obrony, które – jak wskazuje orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego²⁴ – rozumiane jest w sposób szeroki: „jako zasada fundamentalna nie tylko dla procesu karnego, ale także jako standard dla demokratycznego państwa prawa”²⁵. Należy dodać, że prawo do obrony w znaczeniu formalnym oznacza prawo do korzystania z obrońcy²⁶. W przypadku postępowania dyscyplinarnego prowadzonego przeciwko studentom istnieje możliwość, a w przypadku zagrożenia karą wydalenia z uczelni – obowiązek ustanowienia obrońcy dla obwinionego.

Ciekawszy problem rysuje się jednak w związku z definicją materialnego charakteru prawa do obrony, zgodnie z którą prawo do obrony w znaczeniu materialnym oznacza podejmowanie wszelkich czynności w celu ochrony interesów oskarżonego. Jedną z możliwości skorzystania przez obwinionego z prawa do obrony jest możliwość wnioskowania o przeprowadzenie konkretnego postępowania dowodowego oraz aktywne uczestnictwo w nim. Bez wątplenia należy wskazać, że możliwość przesłuchania świadka w związku z okolicznościami związanymi z zarzucanym obwinionemu czynem jest realizacją przyznanego uprawnionemu prawa do obrony. W związku z powyższym należy się zastanowić, czy brak możliwości stosowania przez komisję środków przymusu, a także uznanie, że wezwanie świadka na komisję dyscyplinarną nie jest równoznaczne z nałożeniem na niego obowiązku, przy braku innych regulacji zobowiązujących osoby trzecie, niezwiązane z zakładem do konkretnego zachowania, może znacząco ograniczyć prawo do obrony w znaczeniu materialnym oraz czy takie okoliczności mogą stanowić zarzut w postępowaniu odwoławczym przed odwoławczą komisją dyscyplinarną dla studentów.

W wielu sprawach podstawą wniosku o ukaranie jest zawiadomienie o możliwości popełnienia przez studenta przewinienia dyscyplinarnego. Dołączone do samego zawiadomienia dowody są podstawą wymierzenia obwinionemu kary, ale dla oceny zawinienia sprawcy wydaje się konieczne przesłuchanie osoby zawiadamiającej lub świadków zdarzenia. Należy rozważyć, czy brak przeprowadzenia postępowania dowodowego w zakresie przesłuchania ważnych dla sprawy świadków – których zeznania mogą mieć znaczący wpływ na treść orzeczenia wydanego w sprawie – może ograniczyć mu prawo do obrony, a w konsekwencji wpłynąć na wymiar wymierzonej mu kary dyscyplinarnej.

²⁴ Zob. Wyrok TK z 17 II 2004 r., SK 39/02; wyrok TK z 3 XI 2004 r., K 18/03.

²⁵ Wyrok TK z 3 XI 2004 r., K 18/03; P. Sarnecki, w: *Konstytucja...*, komentarz do art. 42 ust. 2 Konstytucji, teza 13.

²⁶ P. Sarnecki, w: *Konstytucja...*, komentarz do art. 42 ust. 2 Konstytucji, teza 13.

W tym zakresie konieczne jest zwrócenie uwagi na obowiązującą w procesie karnym zasadę *in dubio pro reo*. Jeżeli powstałe w postępowaniu wątpliwości są niezbędne do wyjaśnienia sprawy, a jedynym źródłem wiedzy na temat zdarzenia pozostaje świadek, który (prawidłowo zawiadomiony) nie stawia się na posiedzenie komisji, należy zastosować zasadę wywodzoną z art. 5 § 2 k.p.k., która stanowi, że niedające się usunąć wątpliwości rozstrzyga się na korzyść obwinionego, a tym samym nie pozwala ona implikować dla niego negatywnych konsekwencji związanych z niestawieniem świadka.

W związku ze skutecznym zapewnieniem prawa do obrony obwinionego należałoby zastanowić się nad możliwością wprowadzenia zmian *de lege ferenda* uprawniających komisję dyscyplinarną do zwrócenia się do sądu o zastosowanie środków przymusu zobowiązujących świadka do stawienia na posiedzeniu komisji dyscyplinarnej. Takie rozwiązanie musiałoby jednak nie tylko uwzględnić zasady procesowe występujące w postępowaniu karnym, tj. ekonomikę procesową, ale także powinno się wiązać z racjonalnymi kosztami. Należy wskazać, że w obecnie obowiązującej ustawie p.s.w.n. ustawodawca przewidział taką możliwość w przypadku prowadzenia postępowania dyscyplinarnego przeciwko nauczycielowi akademickiemu; wprowadził bowiem art. 293 ust. 6 p.s.w.n. w brzmieniu: „jeżeli świadek lub biegły bez usprawiedliwienia nie stawia się na wezwanie komisji dyscyplinarnej albo bezpodstawnie odmawia zeznań, przewodniczący składu orzekającego komisji dyscyplinarnej może zwrócić się do sądu rejonowego, właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby wezwanej, o nałożenie kary pieniężnej w wysokości do 1500 zł za nieusprawiedliwione niestawienie albo za odmowę zeznań. Świadek lub biegły nie podlegają tej karze, jeżeli nie byli uprzedzeni o skutkach niestawienia albo odmowy złożenia zeznań”.

6. Wnioski

Stawienie świadka na posiedzenie komisji dyscyplinarnej – na gruncie przepisów k.p.k. – nie jest obowiązkiem świadka, a jedynie przejawem jego dobrej woli. Komisja dyscyplinarna nie może przez użycie środków przymusu zobowiązać świadka do stawienia na posiedzeniu, *de facto* jest uprawniona jedynie do poinformowania go o możliwości takiego stawienia. Co prawda, ustawodawca wskazał, że w postępowaniu dyscyplinarnym znajdują zastosowanie odpowiednio przepisy k.p.k., jednakże

konieczne jest zastosowanie ich w sposób uwzględniający status komisji dyscyplinarnej. Pomimo że nie jest ona sądem w rozumieniu art. 175 ust. 1 Konstytucji, ustawodawca – m.in. ze względu na represyjny charakter samego postępowania – na poziomie Kodeksu karnego obdarzył ją podobną ochroną jak sąd.

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, wydaje się, że dla zapewnienia prawidłowości prowadzenia postępowania i realizacji gwarancyjnej funkcji prawa karnego *de lege ferenda* nie jest konieczne wprowadzenie możliwości zwrócenia się przez komisję dyscyplinarną do sądu o zobowiązanie świadka do stawiennictwa na posiedzeniu komisji. W postępowaniu dyscyplinarnym mają zastosowanie zasady charakterystyczne dla postępowania karnego – w tym przypadku chodzi w szczególności o zasadę *in dubio pro reo*, która w szerokim zakresie chroni interesy obwinionego. Brak wprowadzenia powyższego rozwiązania, biorąc pod uwagę art. 5 k.p.k., pozwala na stwierdzenie, że pomimo braku możliwości zobowiązania świadka do określonego zachowania, prawo do obrony obwinionego nie zostanie w żaden sposób ograniczone. Oczywiście w związku z brakiem stawiennictwa świadka nie można tracić z pola widzenia ewentualnego postępowania dyscyplinarnego związanego z uchybieniem godności sprawowania określonej funkcji lub urzędu.

The authority of Disciplinary Committee for Students to oblige third parties to a specific behavior

Summary

The following article aims to analyze the competencies of the Disciplinary Committee for Students as a body conducting disciplinary proceedings. The considerations are centered around the scope of application of the Code of Criminal Procedure. The main questions discussed in the article are whether the Disciplinary Committee can use coercive measures against a witness who does not respond to the Committee's request and whether a lack of precise regulation in this matter can lead to a limitation of the right of defence.

Keywords

Disciplinary responsibility, witness, evidence proceedings, a disciplinary committee

Author

Jolanta Kajfasz – M.A., attorney trainee

Bibliography

- Adameczuk J., *Postępowanie dyscyplinarne wobec studentów i doktorantów*, w: *Nowe prawo o szkolnictwie wyższym a podmiotowość studenta*, red. A. Szadok-Bratuń, Wrocław 2007.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 IV 1997 r., Dz.U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 ze zm.
- Kubiak J.R., Kubiak J., *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów*, „Przegląd Sądowy” 1994, nr 4.
- Oreżiak B., *Kilka uwag dotyczących problematyki prawa i postępowania dyscyplinarnego studentów i doktorantów na podstawie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym*, „Młody Jurysta”, 2018, nr 3.
- Ponikowski R., *Problemy postępowania dyscyplinarnego wobec studentów*, „Życie Szkoły Wyższej”, 1986, nr 9.
- Sarnecki P., w: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom II*, red. M. Zubik, L. Garlicki, Warszawa 2016.
- Skuczyński P., w: *Odpowiedzialność dyscyplinarna – podstawy, procedura i orzecznictwo w sprawach studentów Uniwersytetu Warszawskiego 2000–2005*, red. P. Skuczyński, P. Zawadzki, Warszawa 2008.
- Sroka T., *Przestępstwo jako przewinienie dyscyplinarne w perspektywie celów postępowania dyscyplinarnego wobec studentów*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2011, nr 1.
- Statut Uniwersytetu Jagiellońskiego z 7 VI 2006 r., t.j. nr 60/IV/2017, uchwała Senatu UJ z 26 IV 2017 r., ze zm. z 27 IX 2017 r., nr 114/IX/2017 oraz z 31 X 2018 r., nr 102/X/2018.
- Szewczyk M., w: *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Część II. Komentarz do art. 212–277d*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2017.
- Ura E., w: *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, red. W. Sanetra, M. Wierzbowski, Warszawa 2013.